

Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Кафедра української літератури імені акад. М. Возняка

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Історія української літератури кінця XIX — початку XX ст.»

галузь знань	03 Гуманітарні науки (шифр і назва напрямку підготовки)
спеціальність	035 Філологія (шифр і назва спеціальності)
спеціалізація факультет	035.06 Східні мови та літератури (переклад включно) філологічний (назва інституту, факультету, відділення)

Робоча програма з курсу «Історія української літератури кінця ХІХ — початку ХХ ст.» для студентів за спеціальністю 035.06 Східні мови та літератури (переклад включно). – 2024. – 15 с.

Розробник: доцент кафедри української літератури імені акад. М. Возняка, кандидат філологічних наук **Баса Ореста Маркіянівна**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри української літератури імені акад. М. Возняка Львівського національного університету імені Івана Франка

Протокол від «29» серпня 2024 року №1

Завідувач кафедри української літератури імені акад. М. Возняка

_____ (підпис)

(Микитюк В. І.)

(прізвище та ініціали)

«29» серпня 2024 року

Схвалено Вченою радою філологічного факультету

Протокол від «29» серпня 2024 року №1

«29» серпня 2024 року

Голова _____

Крохмальний Р. О.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів –	Галузь знань 03 Гуманітарні науки (шифр і назва)	Нормативна	
	Спеціальність 035 Філологія (шифр і назва)		
Модулів –	Спеціалізація: 035.06 Східні мови та літератури (переклад включно)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		3-й	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин -		5-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента -	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Лекції	
		16 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		16 год.	год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		год.	год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: <i>іспит</i>			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання -

для заочної форми навчання -

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Мета — представити українську літературу кінця XIX — початку XX ст. як найважливіший період у її історії, що акумулював здобутки попередніх і водночас розробив та утвердив тенденції, актуальні не тільки на свій час, а й на перспективу.

Завдання:

- дати загальну характеристику української літератури кінця XIX — початку XX ст.;
- сформулювати уявлення про модернізм, провідний напрям у мистецтві зламу XIX і XX століть, окреслити його (модернізму) риси й основні тенденції;
- розкрити суть течій першої хвилі модернізму — неоромантизму, імпресіонізму, експресіонізму, символізму;
- з'ясувати роль І. Франка, авторитетного сучасника й активного учасника літературного процесу кінця XIX — початку XX ст., у формуванні модерного покоління українських письменників;
- на конкретних творах продемонструвати модерні особливості української літератури кінця XIX — початку XX ст., окреслити її актуальну проблематику.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- місце українського письменства кінця XIX — початку XX ст. у загальній історії української літератури;
- основні риси модернізму як провідного мистецького напрямку на зламі XIX і XX ст.;
- специфіку течій модернізму — неоромантизму, імпресіонізму, експресіонізму, символізму;
- представників українського письменства кінця XIX — початку XX ст., їхні літературні інновації та етапні твори;
- непрямі значення музики, які вона набула в кінці XIX — на початку XX ст.;
- термінологічну базу курсу;

вміти:

- орієнтуватися в модерних тенденціях кінця XIX — початку XX ст.;
- оперувати літературознавчими термінами, що стосуються модернізму;
- аналізувати модерні тексти, виявляючи їх новаторські риси.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Загальна характеристика української літератури кінця XIX — початку XX ст.

Іван Франко і модернізм

Тема 1. Особливості літературного процесу в Україні на зламі XIX і XX віків.

Суспільно-політична ситуація в Україні на кінець XIX — початок XX ст.: бездержавність, розділеність між двома імперіями (російською й Австро-Угорською), утиски і переслідування всього українського, зростання ролі національно свідомої інтелігенції та просвіти серед народу.

Незважаючи на, м'яко кажучи, несприятливі обставини для свого розвитку, українське письменство кінця XIX — початку XX ст. не тільки не поступалося західноєвропейським літературам, а й випереджало їх і час.

Кінець XIX — початок XX ст. — небувало складний, насичений і динамічний період у всіх сферах людської діяльності, період відкриттів, які безпосередньо вплинули на мистецтво (психоаналіз Зигмунда Фрейда, відкриття несвідомого — поглиблений психологізм у мистецтві; винахід кіноапарату, який прославив братів Л'юм'єр (хоч раніше за них його зробив українець Йосип Тимченко) — поява нового виду мистецтва, кіно).

Паростки модерних тем, проблем, характерів, пейзажів, способів викладу у творах письменників попереднього періоду (другої половини XIX ст.): Олекси Стороженка, Івана

Нечуя-Левицького, Панаса Мирного, Олени Пчілки, Бориса Грінченка, Михайла Старицького, Івана Карпенка-Карого, Івана Франка.

Іван Франко — авторитетний сучасник і активний співучасник літературного процесу в Україні кінця XIX — початку XX ст.

Кінець XIX — початок XX ст. — час становлення й утвердження модернізму в українській літературі, або, іншими словами, час першої хвилі модернізму в українській літературі.

Чільні письменники-модерністи в українській літературі кінця XIX — початку XX ст.:

- прозаїки Ольга Кобилянська, Василь Стефаник, Лесь Мартович, Марко Черемшина, Михайло Коцюбинський, Гнат Хоткевич, Агатангел Кримський, Володимир Винниченко, Михайло Яцків (єдиний прозаїк серед «молодомузівців»);

- поети Леся Українка, Олександр Олесь (справжнє прізвище — Кандиба), Микола Вороний, «молодомузівці» (поети літературної групи «Молода Муза», яка діяла у Львові в 1907 — 1909 рр., — Василь Пачовський, Петро Карманський, Богдан Лепкий, Остап Луцький, Степан Чарнецький, Сидір Твердохліб та ін.);

- драматурги Леся Українка, Олександр Олесь, Володимир Винниченко.

Основні тенденції модерного українського письменства кінця XIX — початку XX ст.:

- поглиблена психологізація, ліризація й музикалізація (стаття І. Франка «Старе й нове в сучасній українській літературі»);

- активний вияв авторського «я», специфічна автобіографізація;

- перевага настроєвості над подієвістю, нахил до безсюжетності;

- лаконізм і фрагментарність форми, стислість і недомовленість викладу;

- зближення з музикою і малярством та відповідні жанрові модифікації (музична новела, пейзажна новела, акварель, ескіз (нарис), етюд, малюнок).

- герой-інтелігент на авансцені; нові трактування провідного в українській літературі попереднього періоду образу селянина.

Тема 2. Модернізм як провідний напрям в українському письменстві кінця XIX — початку XX ст.: риси, течії, маніфести, дискусії.

Кінець XIX — початок XX ст. — час становлення й утвердження модернізму в українській літературі, час першої хвилі модернізму в українській літературі. Модернізм зі ситуативними перипетіями, спричиненими пізнішими суспільно-політичними обставинами (радянський і пострадянський часи) продовжував розвиватися далі аж до сьогодні.

Слово «модернізм» як мистецтвознавчий термін з'явилося вже після періоду утвердження номінованого ним явища. У кінці XIX — на початку XX ст. замість «модернізм» і «модерністи» вживали «декадентство», рідше — *fin de siècle* (кінець віку), і «декаденти».

Слово «декадентство» походить від французького «*décadence*», що взагалі означає «занепад», а конкретно щодо мистецтва — внутрішній, духовний занепад, сумні, меланхолійні, мінорні настрої.

Слово «модернізм» походить від французького «*moderne*», що означає «сучасний». Хоч кожен напрям відповідає духові свого часу, але, очевидно, назва «модернізм» на позначення провідного з кінця XIX ст. напрямку в мистецтві підкреслює особливості часу і здатність мистецтва їх вловити і передати.

Риси модернізму:

- антиреалізм у творчій манері;

- перевага емоцій над рацією, почуттів над розумом;

- світоглядна спорідненість з романтизмом;

- естетизм, культ Краси;

- містицизм — схильність «до проникнення в глибину речей, таємничих і недосліджених явищ» (за статтею І. Франка «Доповіді Міріама»);

- розмежування мистецької та суспільної сфер (символічно — неба і землі відповідно), сповідування ідеї «чистого» (суспільно незаангажованого) мистецтва, гасла «Мистецтво — для мистецтва!»;

- поглиблений психологізм, фактично — музикалізація мистецтва;
- взаємодія мистецтв, їх зближення передусім з музикою в її прямих («вид мистецтва», «музичний твір») та переносних («музика душі», «основа основ буття») значеннях;
- розгалуження на течії.

Течії модернізму в українській літературі кінця XIX — початку XX ст. — неоромантизм, імпресіонізм, експресіонізм, символізм.

Неоромантизм — світоглядна течія модернізму, суть якої полягає у зрівноваженні протистоянь мрія — дійсність, бажання — обов'язок, почуття — розум, людина — суспільство, романтизм — реалізм, музика — література. Першою в українському літературознавстві слово «ново-романтики» вжила Леся Українка в статті «Винниченко» (1905), де також пояснила, чим вони відрізнялися від попередників. Леся Українка, фактично, запропонувала і саме визначення неоромантизму в листі до Ольги Кобилянської від 30 січня, 3 лютого 1900 р., де писала про її новелу «Некультурна»: «Та к и й реалізм я признаю, бо він не виключає поривів *ins Blau*», звідки неоромантизм — це реалізм, що не виключає поривів *ins Blau* (у блакить, у небо).

Імпресіонізм — течія модернізму, для якої головне 1) враження (імпресії); 2) актуальний хронотоп (часопростір); 3) пленер (відкрите повітря, жива природа); 4) динамічність.

Експресіонізм — течія модернізму, для якої основне 1) вираження (експресія) і 2) деформація надважливої деталі.

Символізм — течія модернізму, спрямована на створення не просто художнього образу, а символу, що «втїлює зв'язок поміж духовним і тілесним, допомагає відчутти внутрішній світ вищої ідеї, генерує найрізноманітніші стани і відчуття, які допомагають душі людини усвідомити свою єдність із Природою та Культурою, зупинити калейдоскоп днів і подій, побачивши їх у позачасовому розрізі» (Анна Біла).

Маніфести українського модернізму: «Відозва» Миколи Вороного (1901), «Маніфест “Молодої музи”» Остапа Луцького (1907).

Оригінальний, самостійний і самобутній, характер українського модернізму в умовах бездержавності і переслідувань. Кордоцентризм (від лат. «кордос» — серце) української нації як природна, ментальна передумова модернізму в українському мистецтві.

Змістовий модуль 2.

Творчість основоположниць українського модернізму Ольги Кобилянської та Лесі Українки

Тема 3. Ольга Кобилянська — лідерка українських модерністів.

Визнання лідерства Ольги Кобилянської з боку українських письменників не тільки її покоління, а й попереднього (І. Франко), і наступного (молодомузівці; критики «Української хати» Микола Євшан і Микита Сріблянський).

Географія життя Ольги Кобилянської — Буковина, південна (нині Румунія: Гура-Гумора (1863 – 1868), Сучава (1868 – 1874), Кімполунг (1874 – 1889)) і північна (с. Димка (1889 – 1891), Чернівці (1891 – 1942)).

Феномен українськості Ольги Кобилянської, «за» і «проти» на її шляху до української літератури. Меланхолійний мотив творів Ольги Кобилянської як основний настроєво-музичний індикатор її українськості. Визначальна для письменниці роль музики взагалі і пісні зокрема у відчутті себе українкою та вислові своїх патріотичних почуттів.

Багатообдарованість Ольги Кобилянської: хист до красивого письма і малярства та покликання до музики, яке реалізувала в літературній творчості.

Самоосвіта, завдяки якій Ольга Кобилянська стала однією з найосвіченіших жінок свого часу. Ольга Кобилянська — почесний доктор Українського Вільного Університету в Празі (1931).

Щоденники Ольги Кобилянської, специфічна автобіографічна основа її творчості.

Літературний дебют Ольги Кобилянської — повість «Людина», опублікована наприкінці 1894 року у львівському часописі «Зоря»; історія першопублікації тривалістю вісім років.

Періодизація творчості Ольги Кобилянської:

I. 1880 – 1886, рання «німеччина» («Гортенза, або нарис з життя однієї дівчини» (1880), «Доля чи воля» (1883), «Картина з життя Буковини» (1885), «Видиво» (1885), «Людина з народу» (1886));

II. 1886 – 1913, основний, музичний період (від епізодичної музичності «Людини» (1886), «Царівни» (1888 – 1895) до повної («Impromptu phantasie» (1894), «Valse mélancolique» (1897), «Акорди» (1898), «В неділю рано зілля копала...» (1908), «За ситуаціями» (1913));

III. Після 1914 року, останній; роман «Апостол черні» як основний твір цього періоду за часом написання (1915 – 1936) і за значенням (роман національного виховання).

Музика і море — константи творчості Ольги Кобилянської. Музичні прозові твори письменниці як реалізація її музичного покликання в літературі. Карпатська мариністика Ольги Кобилянської як реалізація її заповітного, але нездійсненого бажання побачити море.

Інновації Ольги Кобилянської в українській літературі:

нова героїня — жінка-мисткиня;

проблема емансипації жінки, локалізована у повістях «Людина» (1886) і «Царівна» (1888 – 1895);

нові різновиди прозових жанрів — музична новела («Impromptu phantasie», «Valse mélancolique»), акорди («Акорди»), пейзажна новела («Битва»), кіноповість («За ситуаціями»); оновлення традиційного образу селянина: селянин — митець на землі («Земля») і «щось гарне й неначе заокруглене» («За ситуаціями»).

Прижиттєві збірки творів О. Кобилянської: «Покора» (Львів, 1899), «До світа» (Львів, 1905), «Але Господь мовчить...» (Чернівці, 1927), Зібрання творів у 9 т. (Харків, 1927 – 1929).

Найновіше Зібрання творів Ольги Кобилянської у 10 томах (Чернівці, 2013 - ...).

Тема 4. Леся Українка — неоромантик у житті й творчості.

Леся Українка перша, хто в українському літературознавстві вжив слово «неоромантики» і пояснив, чим вони відрізнялися від попередників (стаття «Винниченко» (1905)), а також дав і саме визначення неоромантизму в листі до Ольги Кобилянської від 30 січня, 3 лютого 1900 р., де писала про її новелу «Некультурна»: «Та к и й реалізм я признаю, бо він не виключає поривів *ins Vlaui*», звідки неоромантизм — це реалізм, що не виключає поривів *ins Vlaui*.

Душевне посестринство Лесі Українки й Ольги Кобилянської.

Справжнє ім'я та прізвище Лесі Українки — Лариса Косач. Найімовірніше, псевдонім Українка взяла за прикладом свого авторитетного дядька Михайла Драгоманова, який виступав під псевдонімом Українець.

Дуже широка географія життя Лесі Українки: Волинь (Звягель, Луцьк, Колодяжне), Одеса, Київ, Зелений Гай (біля Гадяча); Львів; Чернівці; Буркут; Ялта; Мінськ; Петербург; Рига, Тарту; Відень; Софія; Варшава; Берлін; Сан-Ремо; Берн; Єгипет; Грузія (Тбілісі, Телаві, Кутаїсі, Сурамі).

Аристократична за походженням і статусом обох батьків та революційна (патріотична і меценатська) за духом сім'я, в якій Леся Українка народилася і виховувалася.

Освіта й обдарування Лесі Українки. Завдяки спершу домашній, а потім приватній освіті та самоосвіті Леся Українка стала однією з найосвіченіших жінок свого часу. Мала хист не тільки до літературної творчості, а й до музики і малярства. Деякий час навчалася у Київській малювальній школі Миколи Мурашка. Музикою займалася серйозно, мріяла стати професійною піаністкою, чому завадила хвороба, з якою вела «тридцятилітню війну». Своє музичне покликання реалізувала в літературній творчості. І як письменниця Леся Українка багатогранна: поетеса, драматург, прозаїк, перекладач, літературний критик.

Перший вірш «Надія» (приблизно к. 1879 — п. 1880) Лесі Українки, написаний у 9-річному віці під впливом розлуки з улюбленою «тіточкою Єлею» (рідною сестрою батька Оленою Антонівною Косач), яку за революційну діяльність арештували і заслали в Сибір.

Літературний дебют Лесі Українки в 13-річному віці: у 1884 р. на сторінках львівського часопису (журналу) «Зоря» були опубліковані два її вірші — «Конвалія» і «Сафо».

Періодизація творчості Лесі Українки на два основні періоди:

I. Поетичний (від першого вірша до кінця XIX ст.), коли в її творчості переважає поезія.

II. Драматичний (від початку XX ст. до смерті), коли в її творчості переважає драма.

Прижиттєві збірки поезій Лесі Українки: 1) «На крилах пісень» (Львів, 1893); 2) «Думи і мрії» (Львів, 1899); 3) «Відгуки» (Чернівці, 1902); 4) вибране «На крилах пісень» (К., 1904).

Образ пісні, чи не найпоширеніший у творах Лесі Українки, як поєднання літератури і музики.

Синусоїда настроїв — лінія руху почуттів у ліриці Лесі Українки як у межах однієї поезії, так і в межах поетичного циклу, й усієї збірки: почуття авторки розвиваються хвилеподібно від мінорних до мажорних і навпаки, при тому вона власними зусиллями встановлює душевну рівновагу, чим виявляє неоромантизм і в творчості, й у житті.

«Одержима» (1901) — твір, яким починається істинна драматургія Лесі Українки, хоч хронологічно перший її драматичний твір — «Блакитна троянда» (1896). Особиста трагедія (смерть коханого Сергія Мержинського), під впливом якої написана «Одержима», посилила драматичний стан душі Лесі Українки, що органічно виявлявся і далі саме в драматичних творах, найсильніших у доробку письменниці.

Леся Українка — одна з тих письменників, хто на початку XX ст. модернізував українську драму. Модерність драматичних творів Лесі Українки виявлялася передусім у внутрішньому конфлікті та часопросторі, в якому авторка порушувала актуальні національні, особисті, а з ними — і загальнолюдські проблеми:

- новозавітний («Одержима» (1901), «На полі крові» (1909), «Йоганна, жінка Хусова» (1909));

- старозавітний («Вавилонський полон» (1903), «На руїнах» (1904));

- ранньохристиянський («В катакомбах» (1905), «Руфін і Прісцилла» (1908), «Адвокат Мартіан» (1911));

- античний («Кассандра» (1907), «Оргія» (1913));

- історичний («Бояриня» (1910));

- міфологічний («Лісова пісня» (1911)).

Нагальна потреба відмови від стереотипних образів Лесі Українки як «трохи чи не самотнього чоловіка на всю новочасну соборну Україну» (І. Франко) і як великої хворої.

Найновіше Повне академічне зібрання творів Лесі Українки у 14 томах (Луцьк, 2021).

Змістовий модуль 3.

Модернізм в індивідуальних проявах його чільних представників

Тема 5. Михайло Коцюбинський — поклонник сонця, світла, моря, краси.

Джерела сонячної енергетики Михайла Коцюбинського: зовнішні (місце народження на «багатій природою, теплім, прекраснім Поділлі» (так і хочеться доповнити «сонячним», яке асоціюється з «теплім», звідси – Михайло Коцюбинський змалку відчував і сприймав сонце, ріс на сонці і з ним)) і внутрішні (натура, вдача; пор. з «Некультурною» Ольги Кобилянської (для Параски «життя – сонце»)).

Освіта (навчання) як засіб самовдосконалення у житті й ранній творчості Михайла Коцюбинського. Обставини родинного життя, які змусили відмовитися від мрії про вищу освіту. Промовиста назва першого твору Михайла Коцюбинського, неопублікованого за життя: «Андрій Соловійко, або Вченіє світ, а невченіє тьма» (1884).

Дилема обов'язок (родинний, посадовий, суспільний) — особисте бажання як один із чинників і маркерів творчості Михайла Коцюбинського.

Перебування Михайла Коцюбинського у Львові в червні 1890 року (зустрічі з редакторами періодичних літературних видань, знайомство з Іваном Франком) та перші

публікації прозових творів у львівській періодиці: «Харитя» і «Ялинка» — 1891 у дитячому журналі «Дзвінок»; «П'ятизлотник» — 1892 у часописі «Зоря».

Робота Михайла Коцюбинського у філоксерній комісії в Бессарабії та Криму (1892 – 1896). Зближення з Братством тарасівців. Програмні твори письменника того часу — оповідання «Ціпов'яз» (1893) і казка «Хо» (1894).

Чернігівський період життя і творчості (1898 – 1913) Михайла Коцюбинського. Чернігів того часу — другий після Києва центр українського руху. Участь Михайла Коцюбинського у чернігівській «Громаді», 1906 – 1908 — її голова.

1900 – 1911 — рутинна праця Михайла Коцюбинського в оцінно-статистичному бюро Чернігівського земства спершу діловодом, потім статистом, а згодом завідувачем відділу.

З 1911 Михайло Коцюбинський — професійний літератор: «Товариство розвою української науки і штуки» призначило йому довічну пенсію.

Перебування Михайла Коцюбинського на італійському острові Капрі: вперше — влітку 1909, вдруге — влітку 1910, втретє — від грудня 1911 до початку квітня 1912. Капрійська проза письменника: «Сон» (1911), «Хвала життю» (1912), «На острові» (1912).

Перебування Михайла Коцюбинського в Карпатах, у Криворівні: вперше — у липні 1911 після Капрі, вдруге — у липні 1912. Карпатська проза письменника: повість «Тіні забутих предків» (1911).

Зміна століть, XIX – XX, — зміна орієнтирів у творчості Михайла Коцюбинського: від традиції, реалізму до новаторства, модернізму, імпресіонізму. Еволюція творчості в еволюції однієї деталі: спів жайворонка у повісті «На віру» (1891) та у новелі «Intermezzo» (1908).

Періодизація творчості Михайла Коцюбинського (за Ярославом Поліщуком):

I. Перші літературні спроби (1880-і – 1894): «Андрій Соловійко, або Вченіє – світ, а невченіє – тьма» (1884), «21 грудня, на Введеніє» (1885), «Дядько та тітка» (1886); «Харитя», «Ялинка», «П'ятизлотник», «Ціпов'яз» (1893), «Маленький грішник» (1893), «Помстився» (1893), «Хо» (1894); «На віру» (1891).

II. Освоєння натуралістичної (природничої) манери (1895 – 1901): в основному «оповідання з бессарабського життя», «образи з життя молдаван» – «Для загального добра» (1895), «Пе-коптьор» (1896), «Посол від чорного царя» (1897), «Відьма» (1898); «В путях шайтана» (1899), «Дорогою ціною».

III. Час модерної прози (1901 – 1905), яку можна поділити на три групи:

1) психологічні студії людини в межових ситуаціях («Лялечка» (1902), «Поєдинок» (1902));

2) екзотичні оповідання кримського циклу («На камені» (1902), «У грішний світ» (1904), «Під мінаретами» (1904));

3) автотематичні новели («Цвіт яблуні» (1902), «З глибини» (1903 – 1904))

IV. Від імпресіонізму до символізму (1906 – 1910): «Сміх» (1906), «Він іде!» (1906), «Невідомий» (1907), «В дорозі» (1907), «Persona grata» (1907), «Intermezzo» (1908), «Дебют» (1909).

V. «Ave, сонце!» (1911 – 1913): капрійська («Сон» (1911), «Хвала життю» (1912), «На острові» (1912)) і карпатська (повість «Тіні забутих предків» (1911)) проза.

Тема 6. Гнат Хоткевич — генератор енергії та ідей в українському мистецтві: літературі, музиці, театрі.

«...Хоткевича тягне саме у сферу відкриттів і винаходів» (Сергій Єфремов). Гнат Хоткевич — великий поціновувач і вдосконалювач бандури (саме він закохав у бандуру галичан); завзятий театрал, творець аматорського Гуцульського театру, який здобув не меншу популярність і славу, ніж професійний; першовинахідник двигуна, відомого як дизельний (подібно Іван Пулюй відкрив X-промені, але відомі вони як рентгенівські).

Перші, але на все життя враження дитинства від перебування в с. Деркачі (після 1943 — Дергачі) на Харківщині: чудова природа, гарні люди, українська мова і пісня, захоплення співом сліпого бандуриста дядька Павла, перші спроби гри на бандурі вже у 5-річному віці.

З 1890 по 1894 — навчання в Харківському реальному училищі і його закінчення з відзнакою. Мрія далі вчитися на історико-філософському факультеті Харківського

університету, але на те не було матеріальних можливостей. Тому 1894 вступив на механічне відділення Харківського технологічного інституту. Паралельно з навчанням багато читає художньої літератури, бере участь в аматорському театрі студентів, вдосконалює своє вміння грати на бандурі.

1897 — літературний дебют: у львівському часописі «Зоря» публікується оповідання Гната Хоткевича «Грузинка».

1899 у Харкові під псевдонімом Гнат Галайда окремою книжечкою виходить оповідання Гната Хоткевича з киргизького життя «Добром усе переможеш».

Під час студентської практики на Харківсько-Миколаївській залізниці Гнат Хоткевич знайомиться з радикально настроєними робітниками, бере участь у політичних протестах, через що 1899 був відрахований з інституту і висланий з Харкова «без права вступу у вищий учбовий заклад протягом двох років». Поїхав як бандурист аж у Київ, щоб знайти Миколу Лисенка, наздогнав його у Золотоноші, бо в той час композитор концертував зі своїм хором Україною. Послухавши гру Гната Хоткевича, Микола Лисенко запросив його брати участь у концертному турі. Саме тоді Гнат Хоткевич зрозумів, що потрібно розвивати бандуру як інструмент, що її концертні можливості недооцінені.

1900 Гнат Хоткевич на клопотання самого інституту достроково поновлений студентом і отримує змогу закінчити вищу освіту. Того ж року влаштовується на роботу в технічний відділ служби тяги Харківсько-Миколаївської залізниці, де працює спочатку на посаді кресляра, а потім — інженера до революції 1905.

1899 організовує перший в історії кобзарства в Україні виступ кобзарів і лірників на XII археологічному з'їзді в Харкові, до того ж виступив з промовою про переслідування і приниження української пісні та її виконавців.

У харківському Товаристві грамотності засновує видавничу українську комісію, створює перший в Україні робітничий театральний гурток, що під його керівництвом виріс у справжній театр.

1902 у Харкові виходить перша збірка творів Гната Хоткевича «Поезія в прозі», в якій письменник уже тяжіє до модернізму.

Бере активну участь у революції 1905-1907, зокрема у збройному повстанні харківських робітників, які обирають Гната Хоткевича головою страйкового комітету і делегують до Москви для переговорів.

Після придушення харківського повстання переходить на нелегальне становище, переховується від поліції, зрештою на початку 1906 емігрує в Галичину, до Львова, згодом далі — на Гуцульщину, в Криворівню, де пише свої найкращі твори — повість «Камінна душа» та поезії в прозі «Гірські акварелі», а в сусідньому селі Красноїллі організовує драматичний гурток, що розрісся у справжній театр, названий Гуцульським.

1912 повертається до Харкова, де був одразу тимчасово заарештований.

Після початку Першої світової війни, в березні 1915, його як політично неблагонадійного вислали з України. Виїхав спершу до Білгорода в Курську губернію, потім — до Воронежа.

Повернувся із заслання у червні 1917, знов розгорнув активну національну діяльність: створив Харківський національний хор, допомагав створювати капелу бандуристів у Полтаві, а згодом і в Києві.

З 1921 по 1928 викладає українську літературу в Харківському зооветтехнікумі, пізніше веде клас бандури в Харківському музично-драматичному інституті. Написав «Підручник гри на бандурі» (1929-1930), «Музичні інструменти українського народу» (1930).

У 1924 починає працю над головним, як сам вважав, твором свого життя — романом про Тараса Шевченка. Світ побачила лише перша його частина — «Тарасик».

Як особисту трагедію пережив розстріл у 1930-х сліпих кобзарів, скликаних до Харкова на з'їзд, а насправді для знищення (сучасний фільм «Поводир, або Квіти мають очі» (2013); режисер — Олесь Санін; сценаристи: спочатку — Ірен Роздобудько, потім — Олександр Ірванець). Така ж доля чекала і самого Гната Хоткевича: радянська влада ставилася до нього як до «ворога народу», і 8 жовтня 1938 Гната Хоткевича розстріляли в підвалі Харківської внутрішньої тюрми НКВС.

Книга спогадів Галини Хоткевич про батька «Там, де не колеться трава» (Львів, 2017).

Тема 7. «Покутська трійця» (Василь Стефаник, Лесь Мартович, Марко Черемшина): життєві та творчі перехрестя і роздоріжжя.

Життєві перехрестя: 1) географія народження (Покуття); 2) навчання у Коломийській гімназії; 3) «читальняна» й інша громадська діяльність.

Творчі перехрестя: 1) спільний герой — селянин, який водночас є індикатором оригінальної творчої манери кожного із трьох письменників; 2) покутський діалект як мова цілого твору (Марко Черемшина) чи частини твору (В. Стефаник, Лесь Мартович).

Василь Стефаник

Літературний дебют — 1897 р. у чернівецькій газеті «Праця», де було опубліковано сім новел: «Виводили з села», «Лист», «Побожна», «У корчмі», «Стратився», «Синя книжечка», «Сама-саміська».

Періодизація творчості: I період (1897-1901) — 15-річна пауза — II період (1916-1933).

Прижиттєві збірки творів: «Синя книжечка» (Чернівці, 1899), «Камінний хрест» (Львів, 1900), «Дорóга» (Львів, 1901), «Моє слово» (1905), «Оповідання» (Київ, 1919), «Кленові листки» (Харків, 1924), «Оповідання» (Харків, 1925), «Твори» (1933).

Трагізм як основний настроєвий тон творчості.

Трагічне зображення селянина, звідси й експресіоністичні деталі у портретах («Катруся» (1898), «Новина» (1899), «Камінний хрест» (1899), «Басараби» (1901), «Гріх» («Думає собі Касіяниха...») (1927)) та в описі екстер'єру («Синя книжечка» (1897)).

Новела як основний жанр.

Специфічний автобіографізм творчості: як власне не тільки своє, а й чиесь життя.

Тенденція до драматизації прози як у формі (діалогічність викладу), так і в змісті (внутрішній конфлікт, конфлікт героя зі самим собою).

Найновіше Зібрання творів Василя Стефаника (Івано-Франківськ, 2020).

Лесь Мартович (повне ім'я — Олекса)

Збірки творів: «Не-читальник» (Львів, 1900), «“Хитрий Панько” і інші оповідання» (Львів, 1903), «“Стрибожий дарунок” і інші оповідання» (Львів, 1905); «Забобон. Повість» (Львів, 1917; Київ, 1926), «Твори: В 3 т.» (Краків, 1943).

Сарказм (злий гумор) як основний настроєвий тон творчості.

Саркастичне зображення селянина: називає селянина не-читальником («Не-читальник»), дає прізвища Рило («Іван Рило» (1895)), Підошва («Смертельна справа» (1903)); представляє не як людину, а як людиноподібну тварину – муссікуса («Винайдений рукопис про Руський край» (1897)).

Оповідання як основний жанр.

Макаронічний і фантазмагоричний антураж творів: «Винайдений рукопис про Руський край» (1897) і «Стрибожий дарунок» (1905) відповідно.

Новела «Грішниця» (1904) як твір-виняток за формою і змістом у доробку Леся Мартовича.

Повість «Забобон» (1911).

Марко Черемшина (справжнє ім'я і прізвище — Іван Семанюк)

Правильна дата народження — 13 липня (а не 13 червня!) 1874.

Літературний дебют — 1897-1898 рр. у чернівецькому часописі «Буковина», де було опубліковано оповідання «Нечаяна смерть» та цикл поезій у прозі під загальною назвою «Листки».

Збірки творів: «Карби» (Чернівці, 1901), «Село вигибає» (радянська Україна, 1925), «Верховина» (радянська Україна, 1929).

Ліризм як основний настроєвий тон творчості.

Ліричне зображення селянина і як наслідок — полегшене сприйняття не менш трагічного, ніж у Василя Стефаника, змісту.

Специфічна поезія в прозі як основний жанр.

Від стилізації народної поезії до власного оригінального народного стилю (за Ростиславом Чопиком): поезія писана («Дід», «Зведениця», «Чічка», «Грушка») → поезія

театрі													
Тема 7. «Покутська трійця» (Василь Стефаник, Лесь Мартович, Марко Черемшина): життєві та творчі перехрестя і роздоріжжя		4	4										
Разом за змістовим модулем 3	16	8	8										
Усього годин	32	16	16										
Модуль 2													
ІНДЗ				-	-					-	-	-	
Усього годин													

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Західноєвропейський модернізм у рецепції Івана Франка: перші враження і висновки. Франкове бачення українського модернізму.	2
2	Дискусії Івана Франка з Василем Щуратом і Миколою Вороним.	2
3	Висхідні лінії творчості Ольги Кобилянської.	2
4	Поетичний і драматичний періоди творчості Лесі Українки.	2
5	Еволюція творчості Михайла Коцюбинського від реалізму до модернізму. Кримська, карпатська і капрійська проза письменника.	2
6	Карпатська проза Гната Хоткевича.	2
7	Василь Стефаник як прозаїк-трагик.	2
8	Лесь Мартович як прозаїк-сатирик і Марко Черемшина як прозаїк-лірик.	2

10. Методи навчання —

біографічний, герменевтичний, компаративний.

11. Методи контролю

Поточний контроль знань студентів здійснюється у формі оцінювання виступів на практичних заняттях та з допомогою поточного модульного контролю.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота								Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2		Змістовий модуль 3				50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8		
6	6	6	6	6	6	6	8		

T1, T2 ... T8 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної		Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
			для екзамену, курсового	для заліку

діяльності			проекту (роботи), практики	
90 – 100		A	відмінно	зараховано
81-89		B	добре	
71-80		C		
61-70		D	задовільно	
51-60		E		
21-50		FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-20		F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма навчальної дисципліни.
2. Силабус навчальної дисципліни.

14. Рекомендована література

Базова

- Франко І. Доповіді Міріама // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. — К., 1981. — Т. 29. — С. 116 – 121.
- Франко І. З галузі науки і літератури // Там само. — К., 1980. — Т. 28. — С. 145 – 166.
- Франко І. З останніх десятиліть ХІХ віку // Там само. — К., 1984. — Т. 41. — С. 471 – 529.
- Франко І. Із секретів поетичної творчості // Там само. — К., 1981. — Т. 31. — С. 45 – 119.
- Франко І. Леся Українка // Там само. — К., 1981. — Т. 31. — С. 254 – 274.
- Франко І. Маніфест «Молодої музи» // Там само. — К., 1982. — Т. 37. — С. 410 – 417.
- Франко І. Старе й нове в сучасній українській літературі // Там само. — К., 1982. — Т. 35. — С. 91 – 111.
- Денисюк І. Розвиток української малої прози ХІХ – поч. ХХ ст. — К.: Вища школа, 1981. — 215 с.
- Денисюк І. Розвиток української малої прози ХІХ – поч. ХХ ст. — Львів: Науково-видавниче товариство «Академічний Експрес», 1999. — 280 с.
- Ільницький М. Від «Молодої Музи» до «Празької школи». — Львів, 1995. — 318 с.
- Історія української літератури кінця ХІХ – початку ХХ ст.: Підручник / За ред. Н.Й.Жук, В.М.Лесина. — 3-тє вид., допов. і перероб. — К.: Вища школа, 1989. — 439 с.
- Чопик Р. Переступний вік (Українське письменство на зламі ХІХ – ХХ ст.). — Львів – Івано-Франківськ: Лілея-НВ, 1998. — 196 с.
- Шумило Н. Під знаком національної самобутності. Українська художня проза і літературна критика кінця ХІХ — поч. ХХ ст. / Наталя Шумило. — К.: Задруга, 2003. — 354 с.
- Ковалів Ю. Історія української літератури: кінець ХІХ – поч. ХХІ ст.: підручник: У 10 т. / Юрій Ковалів. — К.: ВЦ «Академія», 2013. — Т. 1 – 2.
- Євшан М. Критика; Літературознавство; Естетика / Упор. Н.Шумило. — К.: Основи, 1998. — 658 с.
- Рудницький М. Від Мирного до Хвильового. Між ідеєю і формою. Що таке «Молода Муза»? — Дрогобич: Видавнича фірма «Відродження», 2009. — 502 с.
- Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі. — К.: Либідь, 1997. — 360 с.

Гундорова Т. Проявлення слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація. — Львів, 1997. — 448 с.

Хороб С. Українська модерна драма кінця XIX — початку XX століття (Неоромантизм, символізм, експресіонізм) / Степан Хороб. — Івано-Франківськ: Плай, 2002. — 412 с.

Кузнецов Ю. Імпресіонізм в українській прозі кінця XIX – початку XX ст.: Проблеми естетики і поетики. — К.: Зодіак-ЕКО, 1995. — 304 с.

Біла А. Символізм / Анна Біла. — К.: Темпора, 2010. — 272 с.

Допоміжна

Ковалів Ю. Літературознавча енциклопедія: У 2 т. — К.: ВЦ «Академія», 2007.

Літературознавчий словник-довідник / Р.Т.Гром'як, Ю.І.Ковалів та ін. — К.: ВЦ «Академія», 1997. — 752 с.

Лексикон загального та порівняльного літературознавства. — Чернівці: Золоті литаври, 2001. — 636 с.

Матусяк А. У колі української сецесії (Вибрані проблеми творчої поетики письменників «Молодої Музи») / Агнешка Матусяк. — Львів: ЛА «Піраміда», 2016. — 404 с.

Українка Леся. Малорусские писатели на Буковине // Українка Леся. Зібрання творів: У 12 т. — К.: Наукова думка, 1977. — Т. 8. — С. 62 – 75.

Мельничук Я. На вечірньому пружі: Ольга Кобилянська в останній період творчості (від 1914 р.) / Ярослава Мельничук. — Чернівці: Видавничий дім “Букрек”, 2006. — 216 с.

Мацяк О. Синтез мистецтв у прозі Ольги Кобилянської: проблема самототожності письменниці: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. — Львів, 2006. — 19 с.

Костенко А. Леся Українка / Анатоль Костенко. — К.: А. С. К., 2006. — 512 с.

Забужко О. Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій / Оксана Забужко. — К.: Факт, 2007. — 640 с.

Кочерга С. Культурософія Лесі Українки. Семіотичний аналіз текстів / Світлана Кочерга. — Луцьк: ПВД “Твердиня”, 2010. — 656 с.

Поліщук Я. І ката, і героя він любив...: Михайло Коцюбинський: літературний портрет / Ярослав Поліщук. — К.: ВЦ “Академія”, 2010. — 304 с.

Хоткевич Г. Там, де не колеться трава / Галина Хоткевич. — Львів: Априорі, 2017. — 224 с.

Микуш С. Вивчення поетики Василя Стефаника. — Львів, 2011. — 174 с.

Піхманець Р. Із покутської книги буття. Засади творчого мислення Василя Стефаника, Марка Черемшини і Леся Мартовича / Роман Піхманець. — К.: Темпора, 2012. — 580 с.

Горблянський Ю. Художня проза Агатангела Кримського: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. — Львів, 2021. — 23 с.